

כשרות תרופות שטעמם פגום

אדוויל ליקווד ג'ל

1. eKollel The Kosher portal

על פי אתר האינטרנט של אדוויל: קפסולות אדוויל, טבליות, קפליות ג'ל וקפליות אקסטרה עוצמה מכילות חומצה סטארית (מקור בקר¹);

Advil Liqui-Gels ו-Extra Strength Liqui-Gels מכילים ג'לטין (מקור בקר).

אכילת איסור פגום

אוכל שלא ראוי למאכל אדם

2. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף סז עמוד ב

אחד נותן טעם לפגם ואחד נותן טעם לשבח - אסור, דברי ר"מ; ר"ש אומר: לשבח - אסור, ולפגם - מותר.

...ור"ש מאי טעמא? דתניא: לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך - כל הראויה לגר קרויה נבילה, שאין ראויה לגר אינה קרויה נבלה. ור"מ? ההוא למעוטי סרוחה מעיקרא מוכח שחין מחיים דהואיל ואיפגמא מקודש שבה לדי נבלה לא חל עס נבלה עליה. אבל היכא דאיתא מעיקרא חו לא פקע איסור משום פגם. ור"ש? סרוחה מעיקרא לא צריכא מיעוטא, עפרא בעלמא הוא.²

3. רמב"ם מאכלות אסורות פרק יד הלכה י-יא

כל האוכלין האסורין אינו חייב עליהם עד שיאכל אותן דרך הנאה... כיצד הרי שהמחה את החלב וגמעו כשהוא חם עד שנכוה גרונו ממנו או שאכל חלב חי, או שעירב דברים מרים כגון ראש ולענה לתוך יין נסך או לתוך קדרה של נבלה ואכלו כשהן מרין, או שאכל אוכל האסור אחר שהסריח והבאיש ובטל מאוכל אדם הרי זה פטור.

4. פרי חדש יורה דעה סימן קג ס"ק א

ומה שכתב הרמב"ם [מאכלות אסורות] בפרק י"ד [הלכה יא] אכל אוכל אסור אחר שהסריח והבאיש ובטל מאוכל אדם הרי זה 'פטור', דמשמע אבל אסור מדרבנן, לאו משום איסור נבלה, אלא דכיון דמאס ובטל מאוכל אדם אסיר משום בל תשקצו³, ואי הוי ע"י תערובת דלא ממאס איניש למכילה⁴ אין כאן בל תשקצו ומותר לאכול התערובת,

ודלא כהמנחת כהן⁵ [ספר התעורבות ח"א פרק ט] שאסר, והביא ראיה מדין נותן טעם לפגם דלא שרינן אלא בדיעבד, והכי נמי כשהוא בעין הוה ליה כלתחילה ואסיר. אבל כשנפל להיתר אין צריך שיעור לבטלו ומפני הפסד הדבר המתערב עמו הוה ליה בדיעבד⁶,

וליתא, דנהי דאסור לכתחילה לגרום ולעשות נותן טעם לפגם כגון לבשל בקדרה שאינה בת יומא לכתחילה, אבל אם עבר

ובישל מותר בדיעבד והכי נמי כבר נעשה נותן טעם לפגם ואף לכתחילה שרי לאוכלו,

ותו התם (בקדרה שאינה בת יומא) מיירי בנותן טעם לפגם קצת ובהא איכא למימר דהחמירו בו חכמים לכתחילה, אבל הכא דהוי עפרא בעלמא אפשר דשרי אף לכתחילה.

5. פרי מגדים משבצות זהב סימן קג ס"ק א

וע"י תערובת, אף שהרוב איסור ונמחה בעין, אפילו הכי לא גזרו להפסיד היתר המועט, כ"כ המנחת כהן שם...

ומיהו בדברים המאוסין ופגומין מעיקרא כמו זבובים ויתושים דאינם ראויים לאדם כלל, ואפ"ה לקי עליהו... א"כ כשנתערבו בהיתר ואין רוב מהיתר הוה כבעין ומילקא.

6. חוות דעת באורים סימן קג ס"ק ד

אין סברא כלל כשיפול בתוכו טפה אחת של היתר שיהיה מותר⁶... ולפי זה כשנפל בבת אחת או התיירא לגו איסורא, אסור כשהאיסור מרובה:

סיכום:

פר"ח – פגום מותר בדיני איסורים.

מנח"כ – פגום מותר כשהוא בתערובת אפילו רוב איסור (פמ"ג: אבל לא במאס מעיקרו כזבובים ויתושים)

חוו"ד – פגום מותר בתערובת רק במיעוט איסור.

אכילת איסור לרפואה

7. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף כה עמוד ב

מר בר רב אשי אשכחיה לרבינא דשייף לה לברתיה בגוהרקא דערלה, אמר ליה: אימור דאמור רבנן בשעת הסכנה, שלא בשעת הסכנה מי אמור? אמר ליה: האי אישתא צמירתא נמי כשעת הסכנה דמיא.⁷

איכא דאמרי, אמר ליה: מידי דרך הנאה קא עבידנא?⁸

8. שו"ע הלכות עבודת כוכבים סימן קנה סעיף ב, ג

רפואה באיסורי תורה

עובד כוכבים שבא לרפאות את ישראל, ואמר ליה: קח ממם אלו או מאילן פלוני שהם של עבודת כוכבים, אסור.

....בשאר איסורים (אפילו מושבחים) מתרפאים במקום סכנה, אפי' דרך הנאתן.

ושלא במקום סכנה⁹, כדרך הנאתן אסור; שלא כדרך הנאתן, מותר, חוץ מכלאי הכרם ובשר בחלב שאסורים אפילו שלא כדרך הנאתן אלא במקום סכנה.

רפואה באיסורי דרבנן

הגה: י"א דכל איסורי הנאה מדרבנן מותר להתרפאות בהן אפילו חולה שאין בו סכנה¹⁰... אף על פי שהוא כדרך הנאתן, ובלבד שלא יאכל וישתה האיסור, הואיל ואין בו סכנה.

פגימת איסור לצורך רפואה

(המשך הרמ"א שם) מותר לשרוף שרץ או שאר דבר איסור ולאכול לרפואה, אפילו חולה שאין בו סכנה¹¹, חוץ מבעצי עבודת כוכבים¹².

וכל חולה שמאכילין לו איסור צריכים שתהא הרפואה ידועה או על פי מומחה ואין מתירין שום דבר איסור לחולה, אם יוכל לעשות הרפואה בהיתר כמו באיסור אף על פי שצריך לשהות קצת קודם שימצא ההיתר, מאחר שאין סכנה בדבר. (בית יוסף ותשובת הרשב"א סוף סימן קצ"ד /ח"ג סי' ר"ד/).

דין 'אחשביה' באכילת פגום לבריא

9. רא"ש מסכת פסחים פרק ב סימן א

ומותר בהנאתו¹³. פשיטא? לא צריכא שחרכו קודם זמנו וכדרכא דאמר רבא חרכו קודם זמנו מותר בהנאתו אף לאחר זמנו. וכגון שנפסל מלאכול לכלב דומיא דפת שעפשה.

יש שרוצים לומר לאו דוקא הנאה דהוא הדין נמי אכילה דעפרא בעלמא הוא. ולא מסתבר דא"פ דבטלה דעת האוכל אצל כל אדם מ"מ כיון דאיהו קאכיל ליה אסור¹⁴.

10.

11. שולחן ערוך הלכות פסח סימן תמב סעיף ב

הפת עצמה שעפשה ונפסלה מלאכול הכלב, ומלוגמא שנסרחה, אינו חייב לבער. ט"ז: אבל באכילה אסור אף על גב דאינו ראוי לאכיל' מ"מ איהו אחשביה ליה לאכיל' כ"כ הרא"ש.¹⁵

12. חזון איש יורה דעה סימן סז

יש לנו לבאר: א. איסורי אכילה שנפסלו לאדם אם אסורין מדרבנן. ב. אם נשרפו מהו לאכול אפרן. ג. איסורי הנאה שנפסלו לאדם אם מותר לאוכל. ד. מהו לאכול אפרן. ה. חמץ שנפסל לכלב קדם הפסת מהו לאוכלו בפסח נסרחה בפסח מהו לאוכלו.

ודין 'א' מבואר בפר"ח יו"ד סי' ק"ג דמותר... ודין ה' (חמץ שנפסל לכלב) מבואר בט"ז ומ"א בשם תה"ד דאסור... ואפשר דחמץ¹⁶ אין צריך סיבה ראשונה האוסרתו (כלומר כל עוד לחם הוא אסור ולא דווקא בגלל שיצא מאיסור¹⁷), והלכך השתא דאוכלו הוי כאוכל חמץ כיון דהסרחון אינו מונעו מלאכול (ומיהו אין זה מעיקר הדין אלא חכמים מצאו מקום לאסרו) אבל נבלה כיון שנסרחה פקע איסורה. וכי אחשבה הוי כעפרא שנהפך לבשר ואין בשר זה טעון שחיטה ואין בו משום נבילה (עי' סנהדרין בשר היורד השמים כו') ודין ג' איסורי הנאה שנסרחו נראה שאסורין באכילה מדרבנן... לא גריעי מחמץ שנסרחה.

'אחשביה' (לבריא) שייך רק כשהמרכיב הרצוי הוא איסור

13. חזון איש סימן קט"ז אות ח בסופו

טבלאות רפואה... ואם הן מעורבין בדברים שאינן ראויין לאכילת אדם אין בהן משום חמץ כדין נפסל מאכילת אדם. כיון דאי

אפשר להפריד הקמח וגם אינו ראוי לחמץ בו ומותר לבלוע בפסח לרפואה. ואף למאי דמשמע מאחרונים ז"ל דלאכול לכתחלה אסור אפי' חמץ שנפסל מאכילת כלב וכמש"כ סק"ז מ"מ ע"י תערוכות שאר דברים מותר דלא שייך כאן אחשביה דדעתו על הסמים.¹⁸

נחלקו בנשרף לבריא אם שייך אחשביה¹⁹

14. דרכי תשובה סימן קנה ס"ק כח

(כח) מותר לשרוף שרץ. עי' במנח"י²⁰ כלל מ"ו ס"ק ט' שכ' דהכא משמע דרק משום רפואה מותר לכתחלה אבל בלא רפואה אסור לשרוף שרץ לכתחלה לאכול האפר משום דהוי מבטל איסור לכתחלה אבל כשהוא שרוף כבר מוסכם בש"ס ובפוסקים דמותר אפי' לכתחלה אפי' בלא רפואה וסיים בצ"ע

עיי' שם ועי' בהגהות יד אברהם²¹ שהביא דברי המנח"י בזה ומדחה דבריו והוכיח דשלא לרפואה אסור לאכול אף על פי שנשרף ונפסד מאוכל אדם דכיון שבא לאכול הרי אחשבי' ואסור לאכול. (רק כשאכלו לרפואה מותר, דאז לא שייך לומר דמדאכילה אחשביה, דחליו מוכיח עליו²⁰ שאינו אוכלו מחמת חשיבותו רק משום רפואה).

קפסולת ג'לטיין

15. שו"ת ציץ אליעזר חלק י סימן כה פרק ב

מה ששואל אודות חולה שצריך לבלוע כמוסות לרפואה ורופא יר"ש יעץ לו לפתוח הכמוסות להוציא את אבקת התרופה בגלל חומר הג'לטינה שהכמוסות עשויות ממנו... הנה בספרי ... ועפ"י היסודות ובירורי הדברים שכתבתי שם יראה פשוט כי בנידון שאלתו מותר לחולה אפילו שאין בו סכנה לבלוע הכמוסות הסגורות וא"צ לייגע א"ע להוציא אבקת התרופה בגלל חומר הג'לטינה שהכמוסות עשויות ממנו ומה גם לסבול מהאבקות השורפות פה וגרון בנגיעתן. ונוסף על צדדי ההיתר שישנן בדרך כלל על חומר ג'לטינה²¹ הנעשות בצורה כזאת של יבשות וכו', הרי בנידוננו הרי"ז גם שלא כדרך הנאתן²² וגם פחות מכשיעור ולחולה²³... ופשוט.

סיכום להלכה

לחולה שאין בו סכנה:

- מותר לאכול מאכל פגום/ מר. (וכן איסור מושבח שעטוף בשקית או נתון בקפסולה כשרה) אם לא זמין לו תרופה אחרת באותה יעילות.
- וכן תרופה בקפסולת ג'לטיין

לבריא:

- מותר לקחת תוספי מזון צמחיים שעיקרם כשרים המעורבים עם מיעוט איסור בטעם פגום²⁴ (ויש מתירים במיעוט היתר או בכל פגום).²⁵